

Film jako sprzymierzeniec w wychowaniu dzieci i młodzieży

Kultura
obrazkowa
a wychowanie
dzieci i młodzieży

Chińskie przysłowie mówi, że jeden obraz wart jest więcej niż tysiąc słów. Właśnie dla dzieci i młodzieży, wychowanych w czasach kultury obrazkowej, ta stara prawda staje się niezwykle aktualna. Deficyty uwagi, wielozadaniowość, trudności ze rozumieniem dłuższego tekstu wymagają zmiany podejścia, zarówno do nauczania, jak i wychowania. Film, poprzez swoją atrakcyjność, nieograniczony wybór tematów oraz dostępność, staje się doskonałym narzędziem, które wspierać może wychowawcę czy rodzica w procesie wychowawczym.

Warto uświadomić sobie, że film to nie tylko forma rozrywki i spędzania wolnego czasu. To także fantastyczne narzędzie wychowawcze, wspierające rozwój młodego człowieka na kilku poziomach.

Na poziomie poznawczym film może sprzyjać rozwiązywaniu problemów, zmianie perspektywy, kwestionowaniu negatywnych przekonań, podejmowaniu decyzji, kształtowaniu obrazu siebie, a także zdobywaniu wiedzy, poznawaniu świata, zarówno tego fizycznego, jak i społecznego.

Na poziomie emocjonalnym filmy mogą przynieść ukojenie poprzez rozładowanie negatywnych, często tłumionych emocji. Pomagają w rozwijaniu empatii i inteligencji emocjonalnej, przez co są niezwykle skutecznym narzędziem wspierającym działania profilaktyczne, odnoszące się do agresji i przemocy w szkole. Filmy mogą być wsparciem dla dziecka, które tego wsparcia w życiu codziennym nie otrzymuje (poprzez śledzenie losów bohatera borykającego się z podobnymi problemami). Pomagają też doświadczać emocji i radzić sobie z nimi, zarówno z tymi pozytywnymi (komedie), jak i negatywnymi (horrory, których funkcję obecnie porównałbym do tej, jaką kiedyś pełniły przerażające baśnie). Nie można też nie docenić rozrywkowej wartości kina, która wpływa na redukcję stresu i poprawę samopoczucia.

Na poziomie behawioralnym (związany z zachowaniem) filmy pomagają zmieniać nawyki, kształtować nowe zachowania i nowe reakcje. Stanowią też siłę motywacyjną, która może zainspirować młodego widza do działania w określonym kierunku (żeby być kimś takim, jak bohater filmowy, osiągnąć to, co on, zmienić swoją sytuację, realizować swoje marzenia).

Ostatnim poziomem, który warto wyróżnić, jest **obszar moralny**. Silne zaangażowanie w konkretną historię filmową może mieć znaczący wpływ na rozwój moralny dziecka. Powinno mu pomóc w kształtowaniu własnego systemu wartości, norm i zasad, którymi będzie się kierowało w życiu codziennym.

Wykorzystanie filmu w szkole.

Film jako taki jest jedynie narzędziem, które w rękach dorosłego może pełnić różne funkcje – od pogadanki, poprzez psychoedukację, nauczanie, integrację, grupy wsparcia, po terapię. W tym ostatnim przypadku siłą filmu jest to, że może mieć wpływ na zmianę trudnej sytuacji dziecka nawet wtedy, kiedy ono samo nie przyznaje się do istnienia jakiegokolwiek problemu. Początkowo widz może, stosując mechanizm dysocjacji, przenieść problem poza własny układ odniesienia. Jednak oglądając bohatera, który boryka się z takimi samymi problemami, widz nieświadomie identyfikuje się z nim, silnie przeżywa to, co ogląda na ekranie i w pewnym momencie dokonuje uwewnętrznienia tego, co

Oddziaływanie
filmu na młodego
widza

Film
w działaniach
wychowawczych

obejrzał (norm, zachowań, postaw bohatera), aby w konsekwencji przenieść to do swojego świata i codziennego doświadczenia. To bardzo silny mechanizm, który może pomagać uczniom, borykającym się z całą gamą różnych problemów – od trudności w kontaktach z rówieśnikami czy dorosłymi, po agresję, uzależnienia, czy tendencje autodestrukcyjne.

W jaki sposób wykorzystywać film w procesie wychowania?

Zdecyduj, o czym chcesz porozmawiać z klasą czy własnym dzieckiem. To dyskusja jest podstawą pracy z filmem, a on sam – jedynie mechanizmem spustowym, uruchamiającym emocje i motywację do rozmowy. Moje doświadczenie pokazuje, że nie tak nie skłania młodych ludzi do mówienia o swoich doświadczeniach, jak poruszający film lub fragment filmowy. Kiedy już będziesz wiedział/a, o czym chcesz porozmawiać, znajdź odpowiedni fragment filmu. Po obejrzeniu go wspólnie z uczniami poprowadź dyskusję. Przydatny może okazać się ogólny schemat, według którego sam pracuję.

1. **Nazwanie emocji, które się pojawiły u oglądających.** Film rozwija inteligencję emocjonalną, ale też uwalnia emocje i uczy konstruktywnego radzenia sobie z nimi. Przykładowe pytania – Jak się czujecie? Jakie emocje się pojawiły w trakcie oglądania? Jakie emocje są teraz w was?
2. **Rozpoznanie postaw wobec problemu i ról, jakie odgrywają uczniowie** – Jak rozumiecie zachowania bohaterów? Z czego one wypływają? Kogo jesteście w stanie zrozumieć? Dlaczego on zachował się właśnie tak?
3. **Psychoedukacja – poszerzenie wiedzy** – Co wiesz o ... (agresji/ uzależnieniach/motywacji – jakimkolwiek zjawisku, którego dotyczy zajęcie). To też moment, aby zapoznać uczniów z zagadnieniem. Można przeprowadzić kilkuminutową pogadankę, w której przedstawimy najważniejsze informacje dotyczące tematu.
4. **Rozwijanie empatii lub odniesienie do własnych doświadczeń** – Jak myślicie, jak czuje się bohater? Co sobie myśli? Czego by potrzebował? A jak wy czujecie się w podobnych sytuacjach?
5. **Poszukiwanie rozwiązań** – Co można zrobić, aby zmienić tę sytuację na lepsze? Jak wyjść z tej sytuacji? Jakich rad udzielilibyście bohaterowi? Co wy możecie zrobić w takiej sytuacji? Co warto zmienić w sobie?
6. **Działanie – przeniesienie do rzeczywistości ucznia.** Dobre spotkanie filmowe powinno zakończyć się konkretną zmianą (zachowań, postaw). Uczniowie powinni umieć przenieść do swojego życia to, czego nauczyli się w trakcie spotkania. Dobrym sposobem może być zadanie domowe, które będzie wymagało zastosowania nowych umiejętności, wprowadzenia w życie wniosków czy refleksji ze spotkania (np. rozmowa z osobą, której uczeń w jakiś sposób wyrządził krzywdę, jeśli zajmujemy się tematem agresji i przemocy w szkole).

Spotkania filmowe i wspólne dyskusje mają sens jedynie wtedy, kiedy nauczyciel albo rodzic potraktuje dziecko jako partnera w dyskusji i zaakceptuje jego wypowiedzi jako autonomiczny punkt widzenia. Filmy nie powinny służyć indoktrynacji czy narzucaniu interpretacji, lecz lepszemu poznaniu młodego człowieka i znalezieniu płaszczyzny porozumienia. Nauczyciel ma oczywiście prawo do własnych przekonań, ale ważne, by komunikował je w oparciu o partnerski dialog, a nie narzucanie własnej perspektywy.

Dawid Balutowski – psycholog, certyfikowany trener, specjalista z zakresu między innymi: komunikacji interpersonalnej, mediacji i rozwiązywania konfliktów, budowania zespołu.
Autor książki *Jak oglądać filmy z młodzieżą. Film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce.*